

Profesionālās izglītības
attīstības aģentūra

Izglītība un Kultūra

Leonardo da Vinci

Euroguidance tīkls

KARJERAS IZGLĪTĪBAS MĒRĶI PAMATSKOLĀ

**Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem
pamatskolas skolēnu zināšanu, prasmju un
iemaņu veidošanai starppiekšmetu tēmā**

KARJERAS IZGLĪTĪBAS MĒRĶI PAMATSKOLĀ

**Ieteikumi skolotājiem/klašu audzinātājiem
pamatskolas skolēnu zināšanu, prasmju un iemaņu
veidošanai starppriekšmetu tēmā**

“Profesionālās karjeras izvēles iespējas”

Metodiskais materiāls ir palīglīdzeklis profesionālās orientācijas pasākumu organizēšanā Latvijas vispārējās izglītības iestādēs. Lūdzam nodrošināt materiāla pieejamību izglītības iestāžu bibliotēkās.

Atsauksmes un ierosinājumus adresēt:

Profesionālās izglītības attīstības aģentūras
Profesionālās orientācijas informācijas centram
E-pasts: poic@piaa.gov.lv, <http://www.piaa.gov.lv/Euroguidance>
Tālr.: 371 7223942, fakss: 371 7830830

ISBN 9984-9803-3-2

SATURS

Ievads	5
Sasniedzamās prasmes dažādās vecuma grupās	7
1. posms: 1. – 3. klase	7
2. posms: 4. – 6. klase	8
3. posms: 7. – 9. klase	9
Karjeras izglītībā iekļautās tēmas visām vecuma grupām	10
Ieteicamie karjeras izglītības sasniedzamie mērķi un aktivitātes	11
4. – 6. klase	11
7. – 9. klase	13

IEVADS

Mainoties politiskajai un ekonomiskajai situācijai mūsu valstī, rodoties pamatotai nepieciešamībai izglītoties mūža garumā, karjeras izpētes un profesionālās orientācijas pasākumi kļūst aizvien nepieciešamāki gan bērniem un jauniešiem, gan viņu vecākiem.

Profesionālā orientācija un konsultācijas ir viens no sabiedrisko pakalpojumu veidiem, kurš nepieciešams dažāda vecuma cilvēkiem, dažādos viņu dzīves posmos, izvēloties izglītības, apmācības vai nodarbinātības veidu un vietu, lai vadītu savu karjeru visa mūža garumā. Kopumā šo pakalpojumu sistēmai ir jānodrošina palīdzība gan tiem, kuri vēl nav uzsākuši darba dzīvi, gan tiem, kuri meklē darbu vai ir jau nodarbināti. Tiem ir jāvirza un jāatbalsta individuālu kvalitatīva lēmuma pieņemšana izglītības, prakses, darba un pārkvalifikācijas jautājumos. Tādēļ profesionālās orientācijas un konsultāciju sistēma parasti aptver plašu pasākumu loku. Izglītības sistēmā sniegtajiem pakalpojumiem ir jābūt tādiem, lai palīdzētu jauniešiem saprast savas intereses un spējas, saprast darba tirgu, apgūt un attīstīt savas karjeras vadīšanas prasmes.

Mērķtiecīgi karjeras izpētes un profesionālās orientācijas pasākumi ir nepieciešami jau pamatskolā, tiem jāturpinās vidusskolā un, pārejot jaunā kvalitātē, arī koledžās un augstskolās. Profesionālās orientācijas pasākumi ir veidojami kā integrēta, pēctecīga karjeras izglītības programma, kas organiski iekļaujas pamatizglītības vai vidējās izglītības apguves procesā. Tātad, plašākā nozīmē, karjeras izglītībai skolā ir jābūt mērķtiecīgi plānotu pasākumu kopumam, kas atbalsta skolēnu personiskās karjeras plānošanu un attīstību. Runājot par terminu "karjera", mēs domājam cilvēka virzību visa mūža garumā gan sociālajā, gan profesionālajā jomā. Bet ar karjeras plānošanu tiek domāts viss garais pārmaiņu process mūža garumā, darba dzīves, mūžizglītības un ar to saistīto lēmumu pieņemšanas kontekstā.

Īoti svarīgi, lai jaunieši pēc iespējas agrāk saņemtu mērķtiecīgi strukturētu informāciju un padomus, kas dotu viņiem iespēju pamatotīti izvēlēties pašu vēlmēm un spējām noderīgu turpmākās izglītības un darba dzīves virzienu. Vispārējās izglītības iestādēs ar karjeras izglītības un profesionālās orientācijas pasākumiem visbiežāk nodarbojas (vai tos organizē, pieaicinot speciālistus no citām institūcijām) skolotāji/klašu audzinātāji. Tieši viņi ir tie, kas sniedz pirmo profesionālās orientācijas ievirzi: informāciju un apmācību, dod iespēju iepazīties ar darba pasauli un tajā sastopamo virzienu daudzveidību. Pārējie skolotāji, caur savu mācību priekšmetu skatījumu, to padzīlina.

Profesionālās orientācijas pasākumi skolā ir jāorganizē ne tikai, lai palīdzētu saviem skolēniem pašattīstīties, t.i veidot pašapziņu, iemācīties izprast pašam sevi, novērtēt savu pieredzi, sasniegumus, personiskās īpašības, stiprās un vājās puses, bet arī lai izpētītu dažādas karjeras veidošanas iespējas, lai palīdzētu jauniešiem un viņu vecākiem:

- izprast izmaiņas izglītībā, apmācībā un nodarbinātībā un to, kā šīs izmaiņas ietekmē cilvēka karjeras attīstību,
- izpētīt dažādas karjeras un iespējas to veidošanai, ko dod mācības, darbs un nodarbes brīvajā laikā,

- salīdzināt un samērot personiskos sasniegumus un īpašības (sevišķi prasmes un kompetences) ar tiem sasniegumiem un īpašībām, kas nepieciešamas tālākai izglītības turpināšanai un savas karjeras veidošanai. Izglītības procesā jauniešus jāiepazīstina ar mūsdienīgiem informācijas avotiem, informācijas meklēšanas metodēm, jāsagatavo pārejai no mācībām uz darba dzīvi vai tālākām mācībām.

Pašai izglītības sistēmai ir jānodrošina kvalitatīva informācija ne tikai par to, ko sniedz tā vai cita izglītības programma/kursi, kādas potenciālās iespējas pastāv turpmākajā kvalifikācijas celšanā vai pārkvalifikācijā, bet arī par iespējām iegūt darbu pēc izvēlētās izglītības programmas beigšanas.

2003. gada februārī Izglītības un zinātnes ministrija apstiprināja skolotāja profesijas standartu, kurā skaidri noformulēti skolotāja pienākumi, uzdevumi un nepieciešamās specifiskās prasmes. Kā viens no pienākumiem skolotāja darbības posmā ir nodrošināt audzēkņa personības izaugsmi, veidojot izpratni par darba dzīvi un karjeras plānošanu. Profesijas standartā ir ietvertas nepieciešamās specifiskās prasmes, lai sasniegtu ar profesionālās orientācijas un karjeras izvēli saistītos mērķus dažāda vecuma skolēnu grupās, tādējādi veidojot sistēmisku, uz pēctecību balstītu un vienotu prasību sistēmu. Šajās specifiskajās profesijas prasmēs pamatizglītības skolotājam, cita starpā, ir nosaukta prasme sniegt informāciju par profesijas izvēles iespējām, vidējās izglītības skolotājam – prasme motivēt audzēkņus mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei.

Darbā ar dažāda vecuma grupu skolēniem, skolotāja uzdevums ir vērst bērnu uzmanību un iepazīstināt ar lietām un parādībām, izraisot viņos interesi, kas rada vēlēšanos rīkoties un novēl līdz darbībai, kas atbilst izvirzītajiem mērķiem:

Uzmanība	Interese
○ Kāds es esmu? Es un mani dotumi. ○ Darba pasaule un tās daudzveidība. ○ Izglītības pasaules daudzveidība un iespējas. ○ Cilvēka sociālā un ekonomiskā aktivitāte.	○ Es un sabiedrība – kāda varētu būt mana vieta sabiedrībā, kurā es dzīvoju? ○ Paša spējas un vēlmes – ko es spēju un ko es gribu? ○ Daudzveidīgās karjeras veidošanas iespējas – kādas varētu būt manas karjeras iespējas?
Vēlēšanās	Darbība
○ Rīkoties. ○ Pētīt. ○ Attīstīties.	○ Izpēte. ○ Lēmumu pieņemšana. ○ Pašattīstība. ○ Aktivitāte / elastība / apzināta, mērķtiecīga rīcība.

Atkarībā no vecuma posma, šie mērķi ir dažādi, bet, beidzot 9. klasi, galvenais sasniedzamais mērķis būtu savlaicīga, apzināta un ar iespējām sabalansēta personīgo lēmumu pieņemšana par turpmākās izglītības virzienu.

Sasniedzamās prasmes dažādās vecuma grupās

1. posms: 1. – 3. klase

Vispārējās prasmes

Beidzot 3. klasi, skolēns:

- ir ieguvis pozitīvu pašnovērtējumu;
- ir pieklājīgs, tur dotos solijumus;
- saprātīgi rīkojas ar mantām un lietām, jo apzinās, ka tās ir cilvēku darba rezultāts;
- saudzīgi izturas pret apkārtējo dabu;
- uztur tīribu un kārtību, rūpējas par savu veselību, vēlas būt vesels;
- cenšas būt godīgs un taisnīgs, saprot, ko nozīmē mans – kāda cita un citu – kopējs; saprot, ka cilvēku vēlēšanās un iespējas atšķiras, atzīst savu draugu un rotaļu biedru tiesības būt savādākiem/atšķirīgiem;
- saprot, ka nedrīkst nevienam darīt pāri, izsmiet vai apceļt;
- ciena savu ģimeni, klasi un skolu, prot būt labs biedrs;
- zina un respektē savu dzimto vietu, pilsētu/ciematu, valsti, Latvijas valsts simbolus; zina un ciena savu etnisko izcelšanos;
- grib mācīties un ar patiku to dara; ir aktīvs arī ārpusklases darbā;
- saskata un novērtē skaistumu sev apkārt;
- novērtē kreativitāti/radošu pieeju, pašam patīk būt aktīvam un radoši pašizteikties;
- mēģina risināt strīdus miera ceļā/mierīlīgi;
- prot ievērot, novērot un aprakstīt atšķirības un līdzības; spēj salīdzināt priekšmetus un parādības un tās sagrupēt pēc īpašām pazīmēm; spēj nolasīt informāciju vienkāršos sarakstos, tabulās, diagrammās un kartēs;
- prot ievērot drošību un izvairīties no bīstamām situācijām uz ielas; nepieciešamības gadījumā zina, kur vērsties pēc palīdzības;
- prot ieslēgt datoru un izmantot vienkāršas programmas;
- spēj mācīties patstāvīgi un kopā ar citiem bērniem gan pārī, gan grupā; māk uzklasīt savus biedrus un ņemt vērā viņu viedokli;
- prot izplānot savu dienas režīmu un tam sekot; sadalīt laiku mācībām, valaspriekiem, pienākumiem mājās un atpūtai;
- prot koncentrēties mācību uzdevumu pildīšanai un izprast savas aktivitātes nozīmi sekmīgā mācību procesā.

Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes

Beidzot 3. klasi, skolēns:

- saprot, ka darbs ir nozīmīgs sabiedrības un cilvēka dzīvē;
- izprot saistību starp darbu un profesijām;
- zina, par ko strādā viņa vecāki un citi ģimenes locekļi;
- zina nosaukt profesijas, kuras var novērot savā apkārtnē (ciematā, pilsētā) un izprot to nozīmību vietējās sabiedrības dzīvē;
- prot izmantot naudu kā maksāšanas līdzekli vienkāršās sadzīves situācijās; izprot saistību starp naudu un algu/darba samaksu;
- prot iesaistīties komandas darbā ar saviem vienaudžiem;
- iesaistās aktivitātēs, kas saistītas ar karjeras izglītību.

2. posms: 4. – 6. klase

Vispārējās prasmes

Beidzot 6.klasi, skolēns:

- apzinās savas stiprās un vājās puses; mēģina apzināt savas intereses;
- ir atradis sev piemērotu hobiju; ir ieguvis vispārējas pamatzināšanas par darba pasauli;
- tur savus solījumus, uz viņu var paļauties; saprot, ka pats ir atbildīgs par savu rīcību;
- ievēro noteikumus, uzvedības un savstarpējās saskarsmes normas;
- izprot, ka cilvēki, attieksmes un situācijas ir dažādas, un saprot, ka nepieciešams rast kompromisu dažādās dzīves situācijās;
- saskarsmē ar cilvēkiem spēj rīkoties bez aizspriedumiem; spēj pastāvēt par sevi un arī aizstāvēt citu cilvēku cieņu; nelieto spēku savstarpējā saskarsmē;
- prot saskatīt un novērtēt cilvēku attiecību harmoniskumu, izprot savu lomu ģimenē un draugu vidū;
- apzinās sevi kā savas etniskās grupas locekli un savas valsts pilsoni;
- ciena citu cilvēku etnisko izcelšanos un kultūru;
- uztver mākslas vērtību, prot izpaust savas jūtas, izmantojot mākslinieciskos līdzekļus;
- prot novērtēt veselīgu dzīves veidu; zina, kādi faktori negatīvi ietekmē veselību, kā arī dažādu atkarību un narkotiku lietošanas postošās sekas;
- prot novērtēt patstāvīgu dzīves stilu;
- prot strādāt komandā, izpildot dažādus uzdevumus un pienākumus;
- prot novērtēt savu un citu komandas biedru lomu un ieguldījumu komandas darbā, palīdz komandas biedriem;
- prot atrast atbildes uz neskaidriem jautājumiem, prot atrast informāciju, izmantojot dažādus informācijas avotus;
- spēj atšķirt faktus no viedokļiem; zina un izmanto vienkāršas (cēlonis-rezultāts un mērķis-līdzeklis) sakarības, izskaidrojot un aprakstot dažādas parādības un notikumus;
- prot izmantot datoru kā komunikācijas līdzekli, prot sagatavot tekstu datorā un tos izmantot;
- prot koncentrēties mācībām, pārzina un spēj izmantot dažādas mācību metodes;
- prot plānot un pielāgot savu rīcību, spēj saskatīt un atzīt savas klūdas;
- prot paust, argumentēt un aizstāvēt savu viedokli.

Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes

Beidzot 6. klasi, skolēns:

- ir iepazinies ar dažādām profesijām;
- izprot dažādo profesiju lomu sabiedrības dzīvē;
- izprot saikni starp zināšanām, izglītību, profesijām un nodarbinātību;
- mēģina izzināt savas personīgās intereses un spējas;
- izprot komunikācijas un komandas darba nepieciešamību.

3. posms: 7. – 9. klase

Vispārējās prasmes

Beidzot 9. klasi, skolēns:

- ir pats sevi objektīvi izvērtējis, pārzina savus dotumus, spējas un intereses, un atbilstoši plāno savu turpmāko izglītību;
- ir atvērts sevis pilnveidošanai;
- ir lojāls savas valsts pilsonis; ir apguvis pamatzināšanas par sabiedrību un valsti, kurā dzīvo, pilsoniskajām tiesībām un pienākumiem; zina, ka likumu nezināšana neatbrīvo no juridiskās atbildības;
- respektē cilvēku pašcieņu un ievēro cilvēktiesības, ir savaldīgs, prot atbildīgi rīkoties konfliktsituācijās, ekstremālās situācijās un rūpēties par savu un līdzcilvēku drošību, ja nepieciešams, prot meklēt palīdzību;
- ir atvērts pret citām kultūrām, akceptējot citādī; prot novērtēt pasaules kultūru daudzveidību; ciena savu etnisko izcelšanos un savas valsts kultūru pasaules daudzveidības kontekstā;
- izprot kultūras un radošas pašizteiksmes vērtību, pats vēlas radoši izpausties;
- spēj saskatīt cilvēku darbības ietekmi uz vidi, cilvēka un dabas mijiedarbību;
- novērtē veselīgu dzīves veidu; rūpējas par savu garīgo un fizisko veselību;
- prot patstāvīgi mācīties: noteikt sev mērķus, izvēlēties atbilstošas mācību metodes, novērtēt savu mācību rezultātus;
- saskatīt dabas parādību sakarības un dabas, cilvēku darbības un tehnoloģijas mijiedarbību;
- zina par galvenajiem sabiedrības ietekmēšanas līdzekļiem, izprot nepieciešamību kritiski attiekties pret masu medijiem;
- prot analizēt un vispārināt parādības, situācijas un problēmas, izmantot analīzes rezultātus, novērtējot un plānojot savu darbību un izdarot izvēli;
- mēģina apzināti izvēlēties un paredzēt savas izvēles rezultātus;
- prot plānot grupas darbu: izvirzīt mērķus un izvēlēties atbilstošas aktivitātes šo mērķu sasniegšanai, sadalīt pienākumus un plānot laiku;
- prot izmantot datoru un internetu kā mācību un darba rīku; ir apguvis IT pamata prasmes atbilstoši mācību programmai;
- ir apguvis saskarsmes prasmes ar apkārtējiem un spēj izmantot situācijai atbilstošus komunikācijas veidus, spēj piedalīties grupu diskusijās;
- prot noformulēt, pamatot un aizstāvēt savu viedokli un, ja nepieciešams, mainīt savu viedokli;
- ir apguvis pamatzināšanas par projektu darbu un spēj tās izmantot vienkāršos pētījumos.

Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes

Beidzot 9. klasi, skolēns:

- sāk apzināties savas iespējas un sāk reālistiski samērot savas intereses, spējas/ dotumus, personīgās īpašības un vērtības;
- prot novērtēt un samērot savas spējas, vēlmes un iespējas, pieņemt ar karjeras izvēli saistītos lēmumus;
- ir ieinteresēts turpināt savu izglītību; izzina savas tālāk izglītības iespējas; prot savākt, apkopot un analizēt atbilstošu informāciju;
- ir ieguvis zināšanas par vietējo darba tirgu;
- izprot saistību starp izglītību, profesiju un nodarbinātību;
- izprot saistību starp nodarbošanos/darbu/profesiju un dzīves stilu;
- izprot mainīgās darba pasaules un mūžizglītības jēdzienus;
- prot saskatīt izvēles iespējas/alternatīvas karjeras iespēju izvēlē.

Karjeras izglītībā iekļautās tēmas visām vecumu grupām:

1. Sevis izzināšana (savas personīgās pieredzes, interešu, dotumu, spēju, iemaņu, vērtību, centienu/mērķu, personisko īpašību, sasniegumu utt. analīze).
2. Darba pasaules izzināšana (darba tirgus, nodarbinātības un profesiju, izglītības un apmācības iespēju attīstības tendenču pētīšana un izvērtēšana).
3. Lēmuma pieņemšana, karjeras plānošana un plānu īstenošana (zināšanu un spēju pilnveidošana, savu attīstības vajadzību noteikšana, lēmumu pieņemšanas un plānu īstenošanas iemaņu attīstišana, informācijas ieguves un konsultēšanas iespēju apzināšanās, savu personīgo plānu veidošana).

Ieteicamie karjeras izglītības sasniedzamie mērķi un aktivitātes

4. – 6. un 7. – 9. klašu grupās

4. – 6. klase

Sevis iepazīšana

Ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes	Aktivitātes
Skolēns spēj analizēt un izvērtēt savus sasniegumus, personiskās īpašības, spējas un iemaņas.	Savu sasniegumu, prasmju un personīgo īpašību izzināšana, analize un aprakstīšana.
Skolēns prot izmantot pašanalīzes rezultātus savu attīstības vajadzību noteikšanai un sava pozitīva paštēla veidošanai.	Mērķu un vajadzību noteikšana, pozitīva paštēla un pašvērtējuma veidošana.
Skolēns prot noteikt savas attīstības mērķus.	Rakstiska savas darbības plānošana un citu metožu izmantošana, lai veidotos sistemātiska pieeja savas attīstības un darba rezultātu apkopošanas praksei (savu sasniegumu "portfeļa" veidošana, dienasgrāmatas rakstīšana, datora izmantošana).
Skolēns spēj atšķirt stereotipus un sagrozītus, realitātei neatbilstošus cilvēku un profesiju aprakstus.	Informācijas vākšana par "vīriešu" un "sieviešu" profesijām; diskusijaspardažādiem aizspriedumiem un stereotipiem "vīriešu" un "sieviešu" profesiju dalījumā.
Skolēnam ir izveidojušās noteiktas attieksmes pret dzīves pamatvērtībām, prasmes mācīties un izpratne par darba, tajā skaitā arī komandas, nozīmi.	Iepazīšanās ar veiksmīga grupas darba priekšnoteikumiem; komunikācijas prasmju attīstīšana; sava laika plānošanas prasmju attīstīšana.

Darba pasaules iepazīšana

Ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes	Aktivitātes
Skolēns izprot, ka darba dzīve nav tikai iešana uz darbu un naudas pelnīšana; saprot, ka darba dzīvei ir daudzi svarīgi aspekti.	Noteikt, kāda ir darba nozīme cilvēka dzīvē. Pētīt dažādu cilvēku attieksmi pret darbu/profesionālo darbību. Tuvāk papētīt/iepazīties ar populārām un sabiedrībā augstu vērtētām profesijām un arodiem.
Skolēns prot aprakstīt, kādas izmaiņas ir notikušas darba pasaule. (Raksturot izmaiņas darba pasaule.)	Uzzināt, kā cilvēki izvēlas profesiju vai arodu, kā cilvēki maina darbus un arodus. Tuvāk iepazīties ar dažādām darba profesionālajām vidēm. Novērot kāda ģimenes locekļa vai drauga ikdienas darba dzīvi.
Skolēns zina dažādus avotus, kur meklēt informāciju par izglītības iespējām un darba tirgu; zina, kur meklēt karjeras konsultantu palīdzību; ir spējīgs izmantot informācijas avotus.	Interneta, bibliotēku un dažādu drukātu informācijas avotu izmantošana darba un izglītības pasaules pētīšanā; karjeras centru apmeklēšana; lekciju noklausīšanās; aprakstu un referātu gatavošana; interneta adresu un kontaktinformācijas saraksta izveidošana.
Skolēns spēj sagrupēt profesijas grupās pēc to pazīmēm.	Arodu un profesiju grupu pētīšana; iepazīšanās ar profesionālās kvalifikācijas un tiem atbilstīgās izglītības līmeņiem.
Skolēns apzinās savas iespējas.	Izglītības pasaules izpēte; dažādi izglītības veidi un līmeņi, dažādu tipu izglītības iestādes un iestāšanās nosacijumi tajās.

Lēmumu pieņemšana, plānošana un rīcība/darbība

Ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes	Aktivitātes
Skolēns spēj izmantot vienkāršus lēmumu pieņemšanas paņēmienus.	Praktizēties izmantot vienkāršus lēmumu pieņemšanas paņēmienus, kur nepieciešams rūpīgi apsvērt un atbildēt uz sekojošiem jautājumiem: kas man ir būtisks/svarīgs? Kādas ir alternatīvas vai iespējamās izvēles iespējas? Kādas būs iespējamās sekas, pieņemot vienu vai otru alternatīvu?
Skolēns prot sameklēt un izmantot palīdzību personīgu lēmumu pieņemšanā.	Izveidot personu sarakstu, kas varētu palīdzēt, ja nepieciešams.
Skolēns izprot "ilgtermiņa plānošanas" nozīmi un ietekmi savas karjeras iespēju un ar to saistito lēmumu pieņemšanas kontekstā.	Uzzināt, kā savas karjeras ir veidojuši skolas bijušie absolventi vai citi pieaugušie. Analizēt dažādu karjeras iespēju pozitīvos un negatīvos aspektus.
Skolēns spēj apsvērt dažādas iespējas un, ja nepieciešams, koriģēt vai mainīt savus plānus.	Pārrunāt, kā rīkoties negaidītās situācijās vai tad, kad viss nenorit tā, kā plānots.
Skolēns izprot, ko nozīmē "tikt galā" mainīgajā pasaule, un kā tas ir attiecīnāms uz ilgtermiņa karjeras plānošanu.	Pārrunāt, kā varētu atšķirties pasākumu gala rezultāti, ja tie ir bijuši rūpīgi plānoti vai neplānoti.
Skolēns spēj (daļēji) uzņemties atbildību par savas personības attīstību.	Savu personīgo mērķu izvirzīšana un pasākumu jeb darbības plānošana to sasniegšanai, mērķu, plānu un pasākumu koriģēšana vai mainīšana, ja nepieciešams.
Skolēns spēj izanalizēt pārmaiņas, kas notikušas viņa/viņas dzīvē pēdējā laikā.	Savas darbības analizēšana un atbilstošu secinājumu izdarīšana; iegūto zināšanu/pieredzes un to turpmākās izmantošanas iespēju noteikšana.
Skolēns spēj izskaidrot, kāpēc nepieciešamas saskarsmes un "komandas darba" prasmes, kā arī tās pats pielietot.	Piedalīšanās "komandas darbā", savu saskarsmes un "komandas darba" prasmju analīze.

Sevis iepazīšana

Ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes	Aktivitātes
Skolēns ir veicis vienkāršus pašnovērtēšanas testus, lai noteiktu savus īstermiņa un ilgtermiņa izglītības un karjeras plānošanas mērķus.	Savu individuālo interešu un spēju noskaidrošana, savu iemaņu grupēšana un noteikšana: individuāli testi, piemēru un situāciju analīze, patstāvīgs darbs ar informāciju.
Skolēns prot noteikt un novērtēt, kāda ir viņa ārpusklases darbā apgūtā pieredze un zināšanas par darba pasauli.	Ārpusklases aktivitāšu analīze: diskusijas par to, kā pieredze var palidzēt atrast darbu.
Skolēns prot pielietot iegūtās analizēšanas un plānošanas prasmes savas karjeras plānošanā.	Savu sasniegto rezultātu un nākotnes nodomu plānošanas analīze.
Skolēns var paskaidrot, kāpēc ir nepieciešams cīnīties pret stereotipu veidošanu un diskrimināciju skolā un darbā.	Atbilstošas situācijas analīze, iepazīšanās ar atbilstošo likumdošanu un uzņēmuma politiku.
Skolēns spēj noteikt svarīgākos faktorus, kas ietekmē viņa attieksmi pret mācībām, darbu, vērtībām, rīcību un izturēšanos.	“Prāta vētra” un dažādu situāciju analīze, lai noskaidrotu, kā masu mediji ietekmē cilvēkus, to domas, vērtības un rīcību.

Darba pasaules iepazīšana

Ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes	Aktivitātes
Skolēns spēj izskaidrot terminu “karjera” tā plašākajā nozīmē.	Diskusijas par to, kas ir karjera: dažādas vārda “karjera” nozīmes un to, kā atšķirīgu vecuma posmu cilvēki to izprot dažādos kontekstos.
Skolēns spēj vispārīgi aprakstīt, kas ir darba tirgus un kādas ir izglītības un profesionālās apmācības iespējas dažādās mācību iestādēs.	Darba pasaules izpēte: kā mainījies darba raksturs, kvalifikācijas prasības dažādās profesijās, nodarbinātības un bezdarba situācija valstī. Projekti, ekskursijas, diskusijas un tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem.
Skolēns spēj atrast atbilstošus informācijas avotus par karjeras iespējām, sameklēt, analizēt un izmantot informāciju par dažādām karjeras iespējām (darba tirgu, izglītību).	Patstāvīga informācijas meklēšana un apstrādāšana. (Informātikas stundas, sociālo zinību priekšmeta stundas, patstāvīgs ārpusklases darbs ar informāciju, projekti.)
Skolēns zina, ka personīgās veselības stāvoklis/problēmas varētu būt šķērslis dažu profesiju izvēlē.	Diskusijas par to, kā dažādas cilvēka veselības problēmas ietekmē karjeras izvēli.
Skolēns spēj izmantot zināšanas par darba pasauli un ārpusklases pasākumos gūto pieredzi, lai paplašinātu savas karjeras iespējas.	Pieredzes gūšanas plānošana; savas personīgās pieredzes analizēšana saistībā ar karjeras plānošanu.
Skolēns spēj formulēt savas izglītības iespējas pēc pamatizglītības iegūšanas.	Vecāko klašu skolēnu, studentu un praktikantu intervēšana; karjeras plānu izstrāde, kas ietvertu iespējamās alternatīvas, dodot pamatojumu savai izvēlei.

Lēmumu pieņemšana, plānošana un rīcība/darbība

Ieteicamās zināšanas, prasmes un attieksmes	Aktivitātes
Skolēns prot izvēlēties un izmantot atbilstošas lēmumu pieņemšanas metodes.	Aktivitātes, kas palīdz gūt iemaņas lēmumu pieņemšanā. Noteikt jautājumus, uz kuriem jāatbild, pirms pieņem lēmumus.
Skolēns prot salīdzināt dažādas iespējas, kā kritērijus izmantojot gan personīgo pieredzi, gan informāciju, kas iegūta no dažādiem informācijas avotiem.	Diskusijas par dažādām karjeras iespējām un faktoru identificēšana, kas jāņem vērā, lai pieņemtu ar karjeras izvēli saistītos lēmumus.
Skolēns, plānojot savu nākotni, spēj izvērtēt arī ar finansēm saistītos faktorus.	Dažādi uzdevumi, kas saistīti ar studijām nepieciešamā budžeta plānošanu.
Skolēns prot reāli plānot savu darbību un nenovirzīties no mērķa.	Sagatavot rīcības plānu divām karjeras izvēles alternatīvām.
Skolēns zina, kādas ir prasības (kādas zināšanas, prasmes un personīgās īpašības ir nepieciešamas) un kas jādara, iestājoties izvēlētajā mācību iestādē.	Ierakstīt savā dienasgrāmatā, kas jādara, lai varētu iestāties izvēlētajā mācību iestādē (prasības un kā sagatavoties, lai atbilstu šīm prasībām).
Skolēns izprot savas skolnieka un potenciālā darba ņēmēja tiesības.	Aktivitātes, kas saistītas ar savu tiesību izzināšanu (testu sagatavošana, pārbaudes testi); informācijas avotu izzināšana.
Skolēns māk sazināties un sadarboties ar citiem cilvēkiem dažādās dzīves situācijās.	Lomu spēles un situāciju analize, kas saistītas ar dažādām darba situācijām, grupu darbs un projekti.
Skolēns prot apkopot, uzturēt un izmantot savu personīgo informāciju.	Materiālu krāšana (mapē); sevis prezentācija (izvirzītie karjeras mērķi, nākotnes nodomi, spējas, prasmes, intereses u.c.); CV un darba pieteikuma rakstīšana.
Skolēns prot atlasīt nepieciešamo informāciju, kas nepieciešama, lai tiktu uzņemts izglītības iestādē vai pieņemts darbā, kā arī to mutiski un rakstiski prezentēt.	Mācību iestāžu un darba vietu prasību izvērtēšana; atbilstošu dokumentu sagatavošana.

Metodiskais materiāls ir palīgdzeklis profesionālās orientācijas pasākumu organizēšanā Latvijas vispārējās izglītības iestādēs. Lūdzam nodrošināt materiāla pieejamību izglītības iestāžu bibliotēkās.

ISBN 9984-9803-3-2

Izdevums tapis ar Eiropas Savienības izglītības programmas *Leonardo da Vinci* un *Izglītības un zinātnes ministrijas* atbalstu.

© Profesionālās izglītības attīstības aģentūras Profesionālās orientācijas informācijas centrs,
2004. gads.

Profesionālās izglītības
attīstības aģentūra

Leonardo da Vinci
Euroguidance tīkls